

**Problemata medica varia ... / proponit Melchior Sebizius ... respondente
Urbano Ferdinando Gudeno.**

Contributors

Sebisch, Melchior, 1578-1674.

Gudenus, Urban Ferdinand von, active 1662.

Publication/Creation

Argentorati : Typis Eberhardi Welperi, 1662.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/gxjshezq>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

PROBLEMATATA MEDICA V A R I A:

QUÆ SOLENNIS EXERCITII GRATIA

*In alma Argentoratensium Universi-
tate proponit*

MELCHIOR SEBIZIUS,
MEDICINAE DOCTOR AC PRO-
fessor, Comes Palatinus Cæsareus, Reipubl.
Archiatr, & Capituli Thomani
Præpositus:

RESPONDENTE
URBANO FERDINANDO GUDENO,
Heiligenstadiano Eichsfeldiaco.

Ad Diem 24. Mens. Septemb.

ARGENTORATI

Typis EBERHARDI WELPERI,

M. DC. LXII.

V I R O

Nobili, Amplissimo & Experientissimo

DOMINO

JOANNI RAPPPIO,

Medicinæ Doctori, excellentissimo.

*Eminentissimi ac Reverendissimi Principis
ac Domini,*

DOMINI

JOANNIS PHILIPPI,

SACRAE SEDIS MOGUNTINAE

ARCHIEPISCOPI, SACRI ROMANI IMPERII

per Germaniam Archicancellarii, Principis Ele-

ctoris, nec non Herbipolensis Episcopi,

Franciæ Orientalis

Ducis

ARCHIATRO Practico felicissimo

Dn, Meccoenati, Fautori & Patrono suo

*Debitæ observantiæ ergo disputationem
hanc medicam humillimè dedicat*

Cliens ejus ac Servus addictissimus

Urbanus Ferdinandus Gudenus.

PROBLEMA I.

QUæ causa, quòd homo frequenter admodum catarrho corripiatur? Causa est cerebri situs, temperamentum, amplitudo, & infirmitas. Adhac ciborum varietas, & ingluvies. Situm enim est cerebrum in capite, loco altissimo, quo fit, ut inferiorum partium vapores, flatus & halitus, qui ob levitatem sursum feruntur, facile excipiat, & in aquas resolvat. Temperamento est frigido & humido, quod multum seri & phlegmatis generare solet, catarrhi materiam. Unde ab Hippocrate metropolis, & quasi primaria sedes frigidi & glutinosi libro de carnibus appellatur. Moles illius est amplissima, ita ut magnitudine cerebri homo omnia superet animalia. Itaq; necesse est, ut multo quoque egeat alimento: ex quo postea ob temperamenti frigiditatem copiosum succrescit excrementum, quod expultrix facultas ad varias corporis partes, quæ capiti sunt subiecta, ablegare solet: præcipuè autem, ut idem Hippocrates lib. de glandulis docet, ad oculos, aures, nares, spinæ medullam, palatum, asperam arteriam, gulam, indeque partim ad ventriculum, partim verò ad pulmones & pectus. Cerebrum, si cum visceribus calidis conferatur, multò illis est debilius, quò fit, ut aliena quæ sunt, & ab infernis ad se missa, facile admittat. Debilius esse, probant illius frigiditas, humiditas, mollities, & laxitas. Est ta-

men in alijs magis, in alijs minus tale. Unde & alijs frequentius, varius alijs catarrho corripiuntur. Hanc illius debilitatem auget idem situs, quoniam varijs est caloris, frigoris, & humiditatis aeris ambientis, pluviarum, ventorum, nivium, & iectuum injurijs expositum: eoque magis, quoniam etiam frigidis est circumdatum partibus, meningibus & calvaria, quæ ossea: & quia ipsum quoque illius continens, caput, nudatum est, vel saltem non ita benè, ut alia membra, tectum. Nihil autem magis catarrho occasionem præbet, quàm crapula & temulentia, voracitas item, & esus ciborum frigidorum, humidorum, & flatuosorum, vita sedentaria & otiosa, somnus à cibo statim captus, aut aliàs longior, quàm esse deberet, suppressio consuetarum vacuationum, assidua literarum studia, in concubiam usque noctem extensa, diuturnus mæror & luctus, nec non & vigilia assidue. Hæ enim causæ cerebrum valdè debilitant, quod postmodum malè concoquit, multasque superfluitates coacervat, quas retinere nequit. Ideoque necesse est, ut gravatum tandem illas excutiat.

II.

Quo anni tempore, qua aeris κατὰσάσει, qua ætate, quo corporis habitu & temperamento catarrhi sint frequentiores? Ex Hippocratis aphorismo 23. sect. 3. constat, catarrhos hyeme maximè grassari: id quod ex effectis probari potest. Ait enim, fieri eo anni tempore gravedines, sive coryzas, raucedines, tusses, pectoris, laterum & lumborum dolores, apoplexias, qui affectus soboles sunt frigidorum humorum à frigiditate hyemis ortum ducentes. Κατὰσάσει aeris quod attinet, ex ejusdem Hippocratis aphor. 4. 16. & 17. sect. 3. manifestum est, catarrhos fieri maximè constitutione aeris austrina, pluviosa, & aquilonari. Austrina enim & pluviosa gene-
ratur.

ratur catarrhorum materia: aquilonari verò causa efficiens. Frigidus enim ventus est aquilonaris, ipsumque caput & contentum in illo cerebrum, quod illi penè nudum est obvium, refrigerat, & ob id aquosos, serosos, phlegmaticosque humores producit. Sunt insuper affectus penè omnes, quos Hippocrat. allegatis in aphorismis recenset, rheumatici. Quo corporis habitu, quove temperamento catarrhi grassentur, ex modò dictis liquet: nimirum temperamento calido & humido, aut frigido & humido. In utroque enim materialis & efficiens catarrhi causa se offert.

III.

Quæ ætates præ cæteris catarrhos patiantur. Infantilis & senilis. Infantilis duas potissimum ob causas: cerebri humiditatem, & victus rationem. Cerebrum enim ipsis, sicut & reliquum corpus, est admodum humidum: quod ex vitæ primordiis, quibus sunt vicini, ex mollitiæ & laxitate membrorum, ex tussi, asthmate, alvi profluvio, & aurium humiditate, colligere licet: qui affectus, ut ex aphor. 24. 25. & 26. sect. 3. patet, ipsis valde sunt frequentes. Deinde ob quotidianum lactis & lacticiniorum usum, quæ halituosa sunt, cerebrumque humectant, & somnolentos reddunt infantes. Senilis autem ætas catarrhosa est propterea, quoniam ob frigiditatem & infirmitatem cerebrum habet aquosis & phlegmaticis excrementis onustum: ut non immerito Hippocrates aphor. 31. sect. 3. dixerit, senibus accidere dyspnœam, catarrhos cum tussi, articulorum dolores, scil. rheumaticos, alvi, oculorum, & narium humiditates, visum obtusorem, hebetiorem auditum, & glaucomata: per quæ Galenus in comm. non solum organi visivi siccitatem, sed etiam *ὑποχύματα*, suffusiones, quæ sunt crassi humoris in cornea membrana juxta pupillam concretiones, vel affusiones humo-

rum concreſcentium inter corneam tunicam, & humorem cryſtallinum.

IV.

Utra cerebri facultas ſit fortior & robuſtior, Retentrix, an Expultrix? Notorium eſt, ineſſe cuilibet parti noſtri corporis ambas facultates, ſicut & duas alias, attractricem & concoctricem: hinc autem in ſpecie quaritur de retentrice, & expultrice cerebri, utra illarum robuſtior ſit atque vegetior? Videtur expultrix. I. quia celerior, promptior, atque expeditior eſt ſua in actione: retentrix autem tardior. II. quia illius actio magis in ſenſum incurrit, & crebrior eſt. Ejicitq; cerebri ſuperfluitates ordinario quidem modo per nares & os: extraordinario verò per oculos, aures, aliquando etiam, & cum primis in puerulis, ad cerebri emunctoria, qua ſunt παρωτίδες, glandula pone aures: quos tumores vulgus die Θηρίλλαν appellare ſolet.

V.

An in melancholia ſolum cerebrum, an unà cum cerebro etiam Cor afficiatur? Maniſeſtum eſt, & apud omnes in confeſſo, melancholiam affectum eſſe cerebri, ſicut & maniam, & phrenitidem. Verùm quaritur, an in melancholia, in qua ſemper corrupta & depravata eſt Παντασία, quoniam laborantes vel cogitant, vel loquuntur, vel efficiunt abſurda, longèque à ratione & conſilio abhorrentia, eaque omnia cum metu ac mæſtitia, etiam cor labore? Et videtur ſanè laborare, propter duo iſta animi pathemata, quorum, ut & aliorum, cor ſtatuitur ſedes ac domicilium. Coafficitur autem eò magis, quo naturâ fuerit frigidius. Ipſe enim melancholicus humor, qui melancholia cauſa eſt, etiam frigidus eſt. Quibus autem cor contigit frigidum, illi, ait Galenus in μισοτόχειν, cap. 30. timidi ſunt, non audaces, ſegnes etiam atque ignavi. Ad quaſitum ergo reſpondemus, cerebrum

brum in omni melancholia esse affectum, sed interdum ἰδιωματικῶς, per essentiam, quando causa in ipso est cerebro, inibique genita: interdum verò συμπαθητικῶς, per consensum, cum causa quidem in illo sita est, sed aliunde illi communicata. Communicatur autem vel ab hypochondrys, & frequenter admodum à liene: vel à toto, aut majore saltem illius parte, vasis præsertim, per totum corpus dispersis, in quibus causa melancholia latet. Ipsa verò animi παθήματα, timor & mæstitia, in corde sita sunt, profecta ab humore melancholico, qui timidos mæstosq. reddit homines.

VI.

An motus epilepticorum convulsivi sint, ut Medici loquuntur, animales, quales sunt musculorum: an naturales, cujus generis sunt cordis & articularum, qui in nostra potestate siti non sunt? Respondetur, videri partim animales esse, partim naturales: non merè ac purè vel naturales, vel animales. Naturales sunt, quoniam fiunt à facultate cerebri ejusq. meningum expultrice, quæ à maligno aliquo humore, vel aura irritata, conatur expellere, quod cerebro inimicum est. Animales, quia ortum trahunt à musculus, animalis motus organis. Cum verò expultrix facultas tanti roboris non sit, ut convulsivas istos epilepticorum motus, qui validi sunt & vehementes, sola exercere valeat, ideò motricem facultatem, quæ animalis est, in consensum quasi trahit, & ad expulsionem laceßit. Motus igitur initium fit à facultate expultrice: sequitur postea motrix, quæ per musculos id præstat, quod expultrix sola præstare nequit.

VII.

Num omnis melancholia ab humore, vel vapore melancholico proficiscatur? Sermo est de illa melancholia, quæ, si diutiùs duraverit, species est delirij sine febris, cum timore & tristitia, sine manifesta tamen causa

causa excitata. Ea qui detinentur, multa animo & cogitatione fingunt, & obloquuntur aliena perturbatè atque confusè. Infinitæ enim melancholicorum sunt imaginationes: quia alij alia sibi imaginantur, dicunt & faciunt. Omnes autem unam suæ agrotationis causam habent, humorem melancholicum, qui tamen pro sui diversitate etiam diversas exuscitat imaginationes. Probant hanc causam metus & mæstitia, quæ duo animi pathemata Hippocrates aphor. 23. sect. 6. melancholiæ indicia esse perhibet. Sunt tamen nonnulli, qui humorem istum, aut illius vaporem, melancholiæ causam esse inficiantur: idque sequentibus confirmant argumentis. I. quia non omnes melancholici signa habent humoris istius prædominantis. II. quia cujuslibet temperamenti homines melancholia affici possunt. III. quia multi sunt timidi, multi mæsti, non tamen melancholici. IV. quia delirium non necessario melancholicum prodit humorem. Multi delirant, ut febris laborantes acuta, phrenitici, alij, qui melancholici tamen humoris sunt expertes. Respondetur ad primum negando. Contrarium enim jam fuit probatum ex tristitia & metu. Ad secundum. Licet non omnes melancholicæ complexionis sint à natura, potest tamen quilibet melancholicum acquirere temperamentum per melancholicam victus rationem, siquidem diutius illam continuaverit. Ad tertium. Melancholici qui sunt, præsertim naturâ tales, meticulosi sunt & tristes: at non contrâ. Multi quippe timent, multi etiam tristes sunt, non tamen melancholici: quoniam timiditatis & tristitiæ multæ etiam aliæ sunt causæ, uti notissimum. Ad quartum eadem ratione respondetur. Melancholico laborantes affectu delirant: at non omnes delirantes melancholia sunt correpti.

An ex calore volæ manus rectè hepar calidum esse concludatur? Probabiliter sic concluditur: siquidem calor ille fuerit natus, non à Sole, igne, aqua calida, cheirothecis, aut re alia, qua manus calefieri solent, cum frigent, profectus. Adhuc, si etiam volæ manus semper ferè caluerint. Experientia enim testatur, veram hanc esse assertionem. Negant autem quidam, & præcipue Primerosius l. 2. de vulgi erroribus c. II. eam veram esse inficiatur. I. quia inter volam manus & hepar nullus sit consensus, neque ratione actionis, neque ratione generis societatis, neque ratione vicinitatis. II. quia calor volæ manus fugax sit, incertus & instabilis. III. quia calor ille manuum potius proveniat à corde, quàm ab hepate: quoniam cor spiritus, & sanguinem calidiorem manibus impertit, quàm hepar. Respondetur ad primum, concedendo: sed addendo, tametsi volæ manuum tribus dictis modis cum hepate consensum nullum habeant, habere tamen ratione communicationis vasorum, quæ sunt venæ, & quidem satis amplæ ac numerosæ, per totum brachium extensa. Ad secundum, Fugax etiam & instabilis est externarum omnium partium calor: & tamen Galenus in arte parva cap. 52. 56. & 57. scribit, caliditatem earum indicium effectotius corporis. Quidni ergo etiam natus volarum manuum calor de calore hepatis testaretur, licet à causis frigidis quandoque abigatur? Ad tertium: Conceditur volas manuum, sicut & partes reliqui corporis omnes, à corde calefieri. At ob id non sequitur, quòd non etiam ab hepate calorem acquirere possint. Probabile igitur, non apodicticum est, volarum manuum calorem signum esse caloris jocinoris.

IX.

IX. An omnis febris sit affectus calidus? Talem esse, primùm ostendit nomen febris latinum, quod deri-

vatum à fervendo. Deinde, *gracum*, quod est πυρὸς, ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ab igne. Tertiò, omnium Medicorum dogmaticorum *authoritas*, qui febrem definiunt per calorem præter naturam, in corde accensum, indeque per arterias, mediantibus spiritibus & sanguine, in omne corpus diffusam. Quartò, *symptomata*, quæ pleraque omnia à calore præternaturali prodeunt: *vigilia*, *deliria*, *capitis dolor*, *sitis*, *oris siccitas*, &c. quæ tamen in alijs sunt intensiora, & numerosiora, in alijs verò remissiora & pauciora. Quintò, *curandi methodus*, quæ, causa si spectetur, *evacuanti* postulat; si affectus ipse, *refrigeranti*: quæ remedium generis si in febribus negligantur febris extirpari nequit. At extant rationes quædam apud *Primerosium* l. 2. de vulg. error. c. 30. quæ contrarium suadere videntur. I. quia experientia docet, febrilem calorem in multis febribus calore naturali esse debiliorem. Exemplo sint febres malignæ & pestilentes, in quibus calor acris, mordax, & vehemens non est, sed mitis & blandus. II. quia pulsus sanis sunt similes, minimè alterati. III. quia symptomata gravia quidem sunt, ut inquietudines, deliria, leipothymia, palpitationes cordis, calor autem magnus minimè fatigat. IV. quia urina sæpè sanorum urina similis existit. V. quia in febribus heceticis calor minor esse solet, quàm tempore sanitatis. Unde accidit, ut agri, se calere & febricitare non sentiant. VI. quia sunt febres lentæ, in quibus agri vix ullam febrem percipiunt. Tales sunt, quæ fiunt ab obstructione viscerum, quam crassi lentij humores pepererunt: qui quando putrescunt, febres inducunt placidas & mites, nullo gravi symptomate infestas, sed diuturnas. Hujus farinae febres quoque sunt febres lethargicorum, phlegmaticorum, quæ quotidiana dicuntur, epialæ, in quibus frigus potius, quàm calor sentitur: febres

item

item syncopales, à magna crudorum humorum copia orta, calore potius suffocato, aut valde debilitato, quàm supra naturalem mensuram accenso. Sunt denique febres lenta, ex viscerum putredine nata, ex quibus tetri vapores in eor emittuntur, suntque continuæ quidem, sed instar hecticarum mites. Verùm hisce argumentis non obstantibus, vera manet sententia, quòd omnis febris affectus sit calidus: non tamen pari in gradu omnes. Et licet quaedam foris calida esse non videantur, omnes tamen intus calent, quaedam magis quaedam minùs. Quòd maligna & pestilentes mitem blandumque calorem exerant, falsum est, & experientia atque sensui tactus repugnat. Idem dicendum de pulsu, urina, & symptomatibus, quæ non ita levia sunt, ut author istius paradoxii autumat, præsertim in febribus ab obstructione, & putredine partium atque humorum obortis.

X.

An omne asthma affectus sit pulmonum? Medici latini grecum vocabulum retinent. Interdum tamen etiam vocabulis anhelationis & suspirij utuntur: & asthmaticos anhelatores, ac suspiriosos appellant: orthopnoicos autem, qui non nisi erecta spirare possunt cervice: quoniam supinè jacentes suffocationis ineunt periculum. Qui agrè difficulterque respirant, δυσπνοικῆς nominant. Grammatici vocem asthmatis derivant à verbo ἄω, flo, sive spiro: vel ab ἄζω, significante τὸ ἀθρόως προσπνῶ τῷ σώματι θερμὸν, ore ubertim efflare calorem. Sciendum autem, non omne asthma pulmonis esse affectum. Est enim istud vocabulum πολύσημον: & accipitur generaliter & specialiter. Generaliter usurpatur pro omni anhelitus difficultate, sive conjuncta sit eum febre, sive febre careat. Item, sive cum materia aliqua facta sit, sive materiei &

hamoris sit expers. Denique, sive in causa sit aliqua inflammatio, sive crassus lentusque humor, sive aqua, vapor, aut flatus. Ejusmodi namque asthmata observantur in pleuritide, peripneumonia, empyemate, hydropse, tympania, vomica, compressione diaphragmatis, ab inflatione intestinorum, ventriculi, lienis, uteri &c. profecta. Specialiter autem & propriè frequentem & difficilem respirationem sine febre inducentem asthma sonat: qualem habent, qui vehementer cucurrerunt. Crebrò enim & cum sonitu quodam respirare solent. Atque hoc propriè & specialiter dictum asthma reverà est affectus pulmonum, qui fistulas pulmonum obsidet: sequiturque earum obstructionem, à crassis lentisque humoribus factam: aut coarctationem & constrictionem à Vomica, crudove tuberculo, fistulis illis adnato invecctam. Generaliter verò acceptum non omni asthma pulmoniacum est vitium.

XI.

Rectène & rationabiliter Mesenterium Medicorum nutriticula nominetur? Sic dicitur propterea, quia cum & ipsum multis sit obnoxium morbis, & plurimorum morborum latentes in se causas habeat, Medicorum operam atque auxilium postulat: qui cura feliciter absoluta, multum auri atque argenti inde lucrantur. Vasa namque illius, quæ angusta sunt & propemodùm infinita, & per quæ alimenta in ventriculo concocta transire ad hepar solent, frequentissimè obstruuntur: mesenterium ipsum inflammatur, scirrhosum evadit, alijsque tumoribus & abscessibus afficitur: suppuratur atque corrumpitur: vehementer quandoque dolet: est quasi publica sentina & cloaca totius corporis, ad quam per venas atque arterias, variarum partium variæ superfluitates confluunt: idque etiam ob glandulas, quas mesenterium habet plurimas,

quæ illas ob laxam spongiosamque suam substantiam facile imbibunt. Ut autem multæ noxiæ materiæ aliunde ad mesenterium accedunt, sic vicissim ex ipso mesenterio similes impuritates ad partes alias amandantur. Ut non immeritò Fernellius lib. 6. παθολ. cap. 7. dixerit, se in mesenterio, vicinisque sibi partibus, cholera, melancholia, diarrhæa, dysenteria, cachexia, atrophia, languoris, lentarum errantiumque febrium, latentium denique morborum causas animadvertisse: adeò ut inibi persapè focus & seminarium gravium diuturnorumque morborum constitui possit. Quiescunt quidem dictæ materiæ in mesenterio aliquandiu, commotæ autem atque effusæ gravissimorum morborum causæ existunt.

XII.

An icterus semper oriatur ab aliquo hepatis vitio? Icterus statuitur duplex: flavus & niger. Ille plerumque, at non semper, fit hepatis vitio: hic à liene proficiscitur. Ille causas habet varias: scil. jecoris inflammationem, aut saltem calidiorem ejus κρᾶσις. Nam Galenus in arte parva cap. 37. ait, calidam ejus intemperiem abundantiam producere bilis flavæ: eoque magis, quò non calidum modò est hepar, sed etiam siccum, teste eodem ibid. cap. 41. Habet & causam aliam, nempe obstructionem illorum meatuum, per quos flava bilis ad vesiculam felleam abit. Illis enim obstructis, biliosum excrementum unâ cum sanguine in reliquum corpus ablegatur: cumque alendo non sit, quia merum est excrementum, partes illam non attrahunt. Mittitur ergo ad totiùs corporis emunctorium, ipsam nimirum cutem, quam flavo inficit colore. Qualis enim intus est humor, inquit Hippocrates, talis efflorescit color in cute. Sunt insuper etiam aliæ flavi icteri causæ, quæ planum faciunt, hepar non in quo-

*vis ictero esse affectum. I. est vesiculæ felleæ, aut por-
 illius cholidochi, qui in duodenum inseritur, & in illud
 aliàs bilem effundit, ut expultrix intestinorum facultas
 ad facum excretionem stimuletur, obturatio, vel constri-
 ctio & coarctatio. Sic enim bilis ista in hepate restitat, &
 inde unà cum sanguine in venam cavam, postea in totum
 corpus mittitur, cutemque flavedine sua tingit. II. Fe-
 bres biliosæ, quæ aliquando $\kappa\rho\iota\tau\iota\kappa\omega\varsigma$ per icterum solvun-
 tur. Etenim natura interdum biliosarum febrium ma-
 teriam diebus criticis, utpote die 7. 9. 11. aut 14. ad ambi-
 tum corporis protrudit, illumque croceo inficit colore: au-
 thore Hippocrate aphor. 64. sect. 4. III. Eadem mate-
 ria nonnunquam etiam $\sigma\upsilon\mu\pi\lambda\eta\mu\alpha\tau\iota\kappa\omega\varsigma$, ante $\pi\epsilon\pi\alpha\sigma\mu\epsilon\nu\acute{o}\nu$,
 in principio statim, ante diem septimum, in cutem effun-
 ditur, teste eodem Hippocrate aphor. 62. sect. 4. Sed
 hanc excretionem malam esse scribit. Ratio est, quoniam
 accidit Natura vel ob copiam bilis flavæ gravata: vel ab
 acrimonia illius, aut malignitate irritata. IV. Icterus
 quoque provenire solet à morfu venenatorum anima-
 lium, aut assumptione rei venenata, quæ sanguinem cor-
 rumpit, biliosumque reddit. Cujus rei Galenns lib. 5.
 loc. aff. c. 7. exemplum profert cujusdam servi, qui cum
 à vipera esset morsus, universus ejus corporis color porra-
 ceæ bilis colorem retulit. Et Marcellus Donatus in hi-
 stor. mirab. l. 1. c. 9. ex Avenzoare narrat, Haly filium
 ex potu rei venenata ictericim esse factum, ita ut corporis
 color flavum corticis mali citrî colorem repræsentârit.*

XIII.

*Quæ sit causa, quòd in icteri generatione rigor
 non excitetur? Videtur hoc fieri debere, quoniam ma-
 teria illius biliosa est, & habitum corporis per sensilia loca
 trans-*

transfertur. At non fieri, apparet in ictericis, qui de rigore, aut horrore non conqueruntur. Respondetur, causam dari posse geminam. I. quoniam bilis in ictero non affatim, celeriter, & violenter ad cutem movetur, sed sensim & pedetentim. Rigor autem fit, quando materia, quæ acrimonia & mordacitatis est particeps, per sensiles corporis partes, quales sunt nervosæ & membranosæ, affatim velociterque abit. II. quia bilis in ictero admistum sibi sanguinem habet, qui forsan acrimoniam ejus quodammodo obtundit, & ab hepate per venas ad cutem concedit.

XIV.

An medicamenta purgantia umbilico & abdomini applicata alvum movere possint? Omnino. Probant hoc unguentum Agrippæ, & unguentum de Artanita, sive de Cyclamine, quæ umbilico & abdomini illita alvum subducunt. Testantur & unguenta alia, quæ ex purgantibus simplicibus cum oleo ricinino, quod aliàs de Kerva appellatur, & cera conficiuntur. Purgant autem maximè pueros, & alios, qui mollioris delicatiorisque sunt naturæ, & qui facile vacuantur. Vis enim purgatrix per poros abdominis intrò subit, & Naturam ad excretionem sollicitat. Penetrat quoque per vasa umbilicalia, præsertim si fuerint laxiora, & ab obstetricibus non arctè satis constricta. Nam si negligentius constringantur, fieri potest, ut etiam urina per umbilicum reddatur. Cujus rei pulchrum extat exemplum apud Fernelium lib 6. de cat. 13. ubi scribit, cuidam annum agenti trigesimum, obstructa vesicæ cervice, urinam affatim, tanquam emissionem, ex umbilico in multos menses profluxisse. Se autem audivisse, quod recens nato malè vinctus umbilicus

num.

nunquam coaluerit. Similia exempla Andr. Laurentius lib. 6. anat. quæst. 9. recenset de hydropicis quibusdam, in quibus aqua per umbilicum eruperit, partim facta illius compunctione, partim spontaneo Naturæ motu, umbilico rupto atque aperto.

XV.

An in paroxysmis febrium cibum & potum exhibere liceat? Hippocrates aphor. 11. & 19. sect. 1. *videtur cibationem & potationem prohibere, eò quòd tunc temporis sit noxia.* Galenus in comm. locum alium ex Hippocrate allegat, qui extat comm. 4. in lib. de vict. acut. §. 39. *Ubi dicitur, in febrium accessionibus nunquam cum adsunt, neque cum futurae sunt, cibum exhibendum esse, sed vel cum cessant, vel cum quieverunt, & maxime à principio recesserunt. Ratio videtur esse triplex. I. quia Natura in paroxysmis febrium intermittentium occupata est circa febris materiam, ut illam vel sensibilibus, vel insensibiliter expellat. Ideoque per cibi potusque oblationem ab officio suo non est avocanda. II. quia per cibi exhibitionem calor febrilis augetur, qui tunc per se satis urget. III. quia hac cibatione materia febris augetur. Rectè enim concoqui nequit. Itaque cruda, aut semicocta manet, febrique pabulum & fomitem subministrat. Verùm distinctione hinc opus esse videtur: quæ ex Galeni libro 10. meth. med. cad. 5. petenda. Illis, inquit, febricitantibus offerendus est cibus in paroxysmis, qui sunt πυρρόχολοι, calido scil. & sicco temperamento, habituque gracili præditi: quibus vires sunt infirmæ, quibus ventriculus est biliosus, debilis, plus justo sensibilis, qui denique febre correpti sunt ex acri mordacique humore, eoque ab insolatione, inedia, aut laboribus excalescunt atque attenuato. Nisi enim cibentur, in leiporibymiam, vel syn-*
copen

copen incidunt. Non dandus autem est illis, qui vel à copia humorum, vel ab obstructione, vel à phlegmone aliqujus visceris, vel ab humore putrido febricitant, si nimirum vires valeant, & inediam tolerare queant. Sin minus, parum quid offerendum, v. g. ptissana cremor: qui tamen non ratione febris offertur, quoniam hac ob cibi oblationem augetur, sed virium causa, quæ alimento negato dejiciuntur. Coacta igitur hac est cibatio, quoniam necessitas, quæ lege caret, eam postulat. Opportunum autem nutriendi tempus est in febribus intermittentibus ἢ ἀπογεῖα: in continuis autem ipsa remissio.

XVI.

Quodnam horum sitim magis sedet, vinum, an aqua? Pro aqua hæc adferri posset ratio, quia sitis juxta Aristotelem lib. 2. de an. cap. 3. est appetitus frigidi & humidus. Aqua autem frigida & humida est. Videtur ergo magis sitim extinguere, quàm vinum, quod calidum & siccum: quæ qualitates sitim augent. Verùm contradicere sibi videtur Hippocrates. Nam lib. 6. epidem. sect. 4. scribit, calidis siccisque naturis convenire quietem & aquæ potum. Libro verò de salubri diætâ vult, ut qui sitiunt, abstinere debeant à laboribus, & bibere vinum aquosum, ac frigidissimum. Respondetur autem, nullam in verbis Hippocratis esse contradictionem: quia sitis accidere solet, vel ratione ventriculi, qui aut natura calidus est & siccus, aut ratione assumptorum ciborum ac potuum talis; vel evenit ratione aliarum partium, quæ à ventriculo distant, quales sunt pulmones, cor, hepar, lien, renes &c. Quodsi ergo sitis fiat ob ventriculi caliditatem ac siccitatem, aqua sitim efficacius delet, quoniam integris viribus sua humiditate & frigiditate sitim compefcit. Si verò sitis orta sit à calore partium à ventriculo longè distan-

distantium, vinum aqua benè temperatum, ita ut aqua predominetur, sitim magis tollit, quoniam facit, ut aqua, quæ crassior est, & ad motum ignavior tardiorque quàm vinum, faciliùs citiùsque penetrare queat. Vinum igitur vdatwdes, aqua benè dilutum, sitim aufert citiùs, quia penetrat, & aqua quasi vehiculum quoddam est. Aqua verò potentiùs sitim pellit, quia vino aquoso frigidior est atque humidior.

XVII.

Quæ partes corroboratione egeant: & quibus modis reverà corroborari soleant? Nihil frequentius in praxi medica occurrit, quàm corroboratio. Et propterea corroborantia tam interna, quàm externa in officinis jam parata prostant: quæ non Medici solùm præscribunt, sed etiam ijs inconsultis rudis & ignara plebecula à pharmacopœis petunt. Aequum igitur, ut sciatur, quid propriè sit partium corroboratio, quæ partes corroborandæ, & quot modis corroboratio fieri soleat? Respondemus, illis partibus opus esse corroboratione, quæ debiles sunt atque infirmæ, & tantum virium non habent, ut actiones suas rectè obire valeant. Tales autem sunt, quarum vel humida, vel solida, vel spiritiosa lesa est substantia: & aut à causis internis, humoribus scil. flatibus, vaporibus, vel fuliginibus, aut ab externis, ijsque vel evidentibus, necessario tamen offendentibus, quas fugiendi non datur potestas: vel non necessario nos affligentibus, quas vitare licet, offensa. Cum primis autem in confortationis actu cordis, tanquam vitæ fontis, & facultatis vitalis domicilij habenda est ratio. Unde etiam corroborantia communiter cordialia nominantur: quia creditum, quod si cor sit corroboratum, reliquo etiam corpori melius sit. Quod quidem suo modo verum est, Sed peculiaris etiam aliarum partium
con-

confortatio requiritur, ventriculi maximè & hepatis. Hæc enim membra illi sunt promi condi, qui totum corpus alunt atque sustentant. Unde si illis benè sit, & si probe suo munere atque officio fungantur, rationi consonum est, etiam reliquis membris benè esse. Quale enim est nutrimentum, tale quoque esse solet nutritum. Communis est opinio, corroborationem fieri per modum alterationis, ut scil. partibus, quantum fieri potest, sua conservetur vel restituantur temperies, & solida spirituosaque substantia: idque procuretur manifestis, aut occultis qualitatibus, intrinsecus, aut extrinsecus usurpatis. Verùm & alter modus est, qui fieri solet per vacationem eorum, quæ partibus sunt noxia. Sed iste corroborationis modus improprius est: quoniam illo partes non per se, sed per accidens solùm & consecutivè corroborantur. In specie autem corroborantia dicuntur, quæ istud præstant citra vacationem: & desumuntur præcipuè à cibis & potibus, nec non & à medicinis. Ex cibis sunt illi, qui boni sunt succi, multùm alunt, facile concoquuntur, probumq; sanguinem gignunt: quando nimirùm in iusta quantitate, convenienti qualitate, opportuno tempore, & legitimo ordine assumuntur. Ex genere potus vinum potissimùm commendatur, quod colore gilvum, vel subflavum, clarum, & limpidum, consistentia tenue ac subtile, odore suaveolens, atate medium, denique viribus non admodùm forte ac generosum. Ex medicamentorum censu prostant in officinis simplicia & composita: interna atque externa: quorum illa vel comeduntur, vel bibuntur: hæc foris naribus, carpis, regioni cordis, &c. applicantur. Observanda autem regula est Hippocratis libro περὶ τροφῆς tradita: quòd in corroboratione, instauratione & ἀναλήψει, utendum sit suffiti-

bus & rebus fragrantem odorem spirantibus, si celerrima opus sit refectio: liquidis autem alimentis, utpote brodiolis gallinarum & caporum, confusis item & destillatis, si tardior requiratur refocillatio virium: solido vero, ut carnibus volatilium, agnorum, hædorum &c. si adhuc tardior ex usu videatur esse instauratio.

XVIII.

An remedia adstringendi virtute prædita in albo corroborantium haberi queant? & qua ratione corroborare partes dicantur? *Ad primum quæsitum respondetur affirmando, præsertim cum negotium nobis est cum visceribus, ventriculo, hepate, liene &c. quorum robur omni studio conservandum est, & si fuerit debilitatum, restituendum, authore Galeno lib. 13. meth. med. cap. 15. Ibi enim ostendit, quam ob causam Attalo curatio inflammationis hepatis pessimè cesserit. Theagenes namque, celebris Philosophus Cynicus, qui in Gymnasio Trojani Imperatoris quotidie disputabat, hepatis phlegmone in parte gibba erat correptus. Illum Attalus, Sorani, Methodicæ sectæ principis discipulus, curabat, sed hepar non secus ac glandulas inflammatas tractabat. Quotidie enim id calente oleo perfundebat: mox cataplasma χαλαστικόν, relaxans, ex pane & melle applicabat: tum sorbitionem ex alica, quæ, ut Galenus l. 1. de alim. fac. c. 6. ait, tritici genus est, valenterque alit, & lentum succum habet, offerebat. Ideoque communi duntaxat indicationi, quæ est impacti sanguinis evacuatio, erat intentus. Verum cum nullam haberet partis affectæ rationem, & ignoraret, hepatis, utpote nutritoriæ facultatis principio, & venarum origini, convenire adstringentia, ut quæ tonum illius sartum tectum conservent, accidit, ut Theaginem è medio sustulerit. Ad secundum respondetur, adstringentia*
pro-

propterea corroborare, præsertim quando partibus etiam sunt appropriata, quoniam earum substantiam cogunt, leniterque constringunt, & efficiunt, ut calor & spiritus earum minùs exhalent. Quod quando fit, tunc tonus & robur illarum conservari dicitur. In calore enim, nativo temperamento, & insito spiritu ἡ ἰσχυρὸς, robur partium præcipuè consistere perhibetur.

XIX.

An lepra Judæorum eadem prorsùs sit cum nostrate? Non videtur. Iudæorum enim Levit. cap. 13. & 14. describitur, quòd pili, cutis, cicatrix, corpus totum sit album, pustula item lucentes, ulcusecula, furfurea, & squamosa corpuscula, caro cuti subjecta candida. Additur insuper, quòd lepra hæc fuerit contagiosa: quòd leprosi ab hominum consortio fuerint separati: quòd vestimenta lanea, linea, & ex pellibus confecta, parietes item, lapides, ædesque ipsæ luem hanc per contactum leprosoꝝ contraxerint. Ideoque ne alij, qui erant ab illa immunes, inficerentur, combusta. Quòd autem corpus totum hac in lepra album factum sit, confirmat exemplum illius leprosi, cujus mentio fit Regum 4. cap. 5. in fine, ubi dicitur, apparuisse illum nivis in modum albißimum. Ex quibus patet, Iudæorum lepram cum nostrate in quibusdam quidem convenire, in nonnullis autem plurimùm differre. Conveniunt inter se, quòd utraque contagiosa sit: quòd leprosi segregentur à sanis, & extra urbem habitent: quòd ἡ ἀσπιὰς sua vestimentis quibilibet imprimant, & conclavia, in quibus degunt, inficiant: quòd pustula, ulcera, squamula, & furfurea corpuscula cuti eorum innascanur. Differunt autem, quòd lepra nostra, quæ aliàs elephantiasis, leontiasis, & satyriasis appellatur, pluribus & gravioribus stipata sit affectionum generibus, si ad sum-

mum gradum , de quo nobis nunc sermo est , pervenerit. Candor enim ille cutis , pilorum , reliquiq; corporis in perpaucus leprosis apud nos observatur. Color cutis plerunque lividus est , fuscus , aut in facie ex atro rubet : sub cute capitis capillata tanguntur tubercula dura. Eadem quoque etiam alibi , præsertim in artubus , & circa frontem genasque animadvertuntur. Pili in capite , supercilijs , palpebris & mento defluunt. Facies est truculenta & terribilis. Cutis illius dura est , crassa , aspera , & ferè callosa. Tales quoque sunt aures , nasus , labia , supercilia , & mentum. Nasus tumet , in quibusdam etiam est exulceratus , septumque ejus exesum , pinna quoque crassa , resima , obstructa , & ossa corrosa. Si lingua consueto deprimatur instrumento , tubercula illa , quæ grandines vocantur , in faucibus , palato , & circa columellam visuntur , quæ raucos faciunt leprosos. Apparent in cute ulcera , tumores , scabies ferina , verruca , rugæ , impetigines , fissurae in pedibus , macula. Pedes frigent , & tument : sensus tactus stupeat : visus caligat : motus tardus est & difficilis : respiratio gravis & laboriosa : expiratio fætet : illa talis ob nares oclusas , & grandines dictas : hæc ob putidi spiritus exhalationem. Vox , uti dictum , rauca est , ob grandines allegatas , aut affectum pulmonum & asperæ arteriæ. &c. Oboriuntur autem hi affectus in nostris leprosis à causa lepræ , quæ est bilis atra , eaque acris , mordax , corrosiva , maligna ac venenata : genita vel ex sanguine adusto , vel bile flava assata & torrefacta : quæ similem malignitatem , & venenosam dyscrasiam visceribus alijsq; corporis partibus imprimit. Sic enim infecta vel ex optimo purissimoque alimento similem humorem , hoc est , malignitatis & venenositatis participem generant. Atque hi affectus argumento sunt , quòd nostra lepra ab Hebræorum plurimum distet.

*distet. Albedo enim illa à descripto jam humore atrabila-
rio proficisci minimè potuit. Quodsi cum nostrate eadem
esset, procul dubio etiam recensitorum affectuum, si non
omnium, saltem præcipuorum mentio in sacris facta fuis-
set: quoniam lepra ibi graphicè depingitur; & non facile
aliquis pro leproso tunc temporis fuit iudicatus, nisi probè
& accuratè, & quidem non semel, sed si signa lepra fuis-
sent obscura, iteratis vicibus inspectus. Huc accedit, quòd
Præses hujus disputationis annis jam 40. explorationi &
examine leproforum interfuerit, & 510. qui de lepra erant
suspecti, inspexerit, nec tamen, qui leprosi reverà fuissent,
per omnia eo modo infectos deprehenderit, quo leprosi Iu-
daeorum in locis sacrarum literarum allegatis describun-
tur. Conjiciendum igitur, lepram eorum à Græcorum,
Arabum, & Europæorum diversam fuisse.*

X X.

*An cerebrum inflammari possit? Constat & in con-
fesso est, vocabulum inflammationis unum esse ex illis, quæ
πολλαχῶς λεγόμενα dicuntur. Significat enim primùm,
ut ex lib. 2. Galeni ad Glauconem cap. 1. colligitur, ge-
neralissimè quamvis Φλόγωσιν, deflagrationem. Deinde,
specialiùs quemvis tumorem à calido humore ortum. Ter-
tiò, specialissimè, & propriè illum tumorem, qui ex sangui-
ne natus, in quo ardor, rubor, tumor, tensio, dolor, &
molesta pulsatio percipiuntur. Quaritur ergò, quanam
harum inflammationum in cerebrum cadere possit? Non
dubium est, quin meninges cerebri omnium possint esse
subiecta. Nam & incendi, ac præter naturam calefieri pos-
sunt ab internis & externis causis: scil. ab humoribus, va-
poribus, & fuliginibus calidis, itemque à Sole, aëre, cibis,
potibus & medicamentis calorificis, ira quoque & excan-
descentia: & inflammari verè, velut in phrenitide appa-
ret.*

ret. Quæstio autem est, an etiam cerebrum ipsum inflammationem propriè dictam contrahat? Affirmativa videtur probabilis: quoniam sanguinem habet, & venis atque arterijs præditum est: qui sanguis si vasis hisce vel apertis, vel ruptis, vel exesis, ex conceptaculis suis excidat, & in cerebri substantiam, quæ mollis est, laxa, & rara, immigret, & imbibatur, nihil ob stare videtur, quò minùs verè inflammetur. Sed quæritur, an etiam intumescere possit, cùm omnis inflammatio tumor sit præter naturam? Respondetur posse, si sanguis in copia sese in cerebri corpus insinuârit. Possè autem cerebrum intumescere, hydrocephalus ostendit, in quo cerebrum nunc magis, nunc minùs est repletum, & inde tumefactum.

XXI.

An in apoplexia etiam cor sit affectum? Per se & per essentiam non: sed per consensum. Ratio est, quoniam in apoplexia respiratio læditur. At quò difficilior est respiratio, eò fortior est apoplexia: teste Galeno comm. 2. aphor. 42. Impedita igitur, aut saltem diminuta respiratione, calor cordis minùs ventilatur: unde cordis accidit offensio. Respiratio autem in apoplexia fit difficilis, quoniam fieri solet per musculos thoracis. Isti verò suum rectè & sufficienter facere officium nequeunt, quoniam movendi facultate, quæ ipsis à nervis & cerebro contingit, destituuntur, nunc magis, nunc minùs. Hanc tamen prærogativam musculi thoracis præ cæteris corporis musculis habent, quòd illis quiescentibus, ipsi soli ferè in apoplexia, sicut & in somno, moveantur: sc. singulari Naturæ providentiæ: quoniam respiratione desinente, actum est de vita. Quare, quicquid adhuc superest spirituum animalium, illud communicatur nervis & musculis thoracis. Hinc fit, ut thoracis musculi moveantur, reliqui autem quiescant: donec tandem

*tandem & ipsi moveri desinant, quæ cessatio apoplecticos
 postea è medio tollit,*

X XII.

*Quæ causa, quòd cerebro vulnerato febris & bi-
 liosus superveniat vomitus? Tradit hæc supervenien-
 tia symptomata Hippocrates aphor. 50. sect. 6. Sed multa
 hic considerata sunt, antequam aphorismi ratio redda-
 tur. I. vulnus cerebri, quod debet esse profundum. Hip-
 pocrates enim illud vocat διακοπήν. At per διακοπήν
 idem semper intelligit profunda & magna vulnera, teste
 Galeno comm. 6. aphor. 18. Latini interpretes ea dis-
 cissiones appellant. II. quòd in ejusmodi profundo cerebri
 vulnere etiam inaudiat cutis, pericranij, cranij, & utri-
 usque meningis dissectio. Nam citra harum partium vul-
 nus cerebrum diffecari nequit. III. quòd in πικροχόλοις
 quidem biliosus iste humor vomitu ejiciatur, in alijs ve-
 rò alia, etiam cibi & potus assumpti. IV. quòd humores,
 qui cerebro sauciato evomuntur, vel sint in ventriculo
 geniti, vel aliunde ad illum delati, sive sint biliosi, sive
 phlegmatici, sive serosi. Ut plurimum autem biliosi sunt,
 præsertim seroso excremento permisti. Tales enim tenues
 sunt, & valdè mobiles. Quæritur jam, cur cerebro dicto
 modo vulnerato febris superveniat? Respondet Galenus
 in comment. causam esse, quoniam & cerebro, & cuili-
 bet alij membro principali inflammationem patienti febris
 supervenire soleat: non quidè, subjungunt alij, in principio
 statim vulneris, sed demùm post aliquot dies, quando san-
 guis in cerebro extravasatus ob prohibitum exitum, aut
 coërcitam διαπνοήν est putrefactus. Quæritur denuò, quæ
 causa sit supervenientis vomitus? Respondet idem Gale-
 nus ibidem, causam esse magnam illam συμπάθειαν, sive
 consensum cerebri cum ventriculo, & præsertim cum illius
 D orifi-*

orificio, quod veteres *καρδιά* nominare solebant. Ad hoc enim ex sexta nervorum conjugatione nervi numerosi effatuque digni transmittuntur, quorum ratione sensus est accuratissimi. Solent tamen, subjungit Galenus, etiam biliosi vomitus contringere in magnis doloribus, mœroribusque vehementibus, materia biliosa aliunde ad ventriculum transmissa: eoque magis, quando ventriculus est male affectus, ita ut alienas superfluitates, facile admittat. Et quando illæ sunt substantiæ tenuioris, cujus est humor biliosus, & serum, quod in vomitibus bili sæpè est admistum. Rarò siquidem sincera & mera bilis evomitur, cui serosa humiditas non sit adjuncta. Apparet hoc quoque in sanis, maximè in *πικροχόλοις*, quod talis materia ad ventriculum fluat.

Quæritur denique, an etiam vulneratis meningibus bilis per vomitum ejiciatur? Respondet iterum Galenus affirmando. Sunt enim cerebro circumdatae in multis illius partibus, & ita ei adherent, tenuis cum primis meninx, ut citissimè suas passionēs cerebro communicare queant.

XXIII.

Uter potus plus alat, vinum, an cerevisia? Galenus lib. 3. de alim. fac. cap. 40 scribit, vinum ex illorum esse numero, quæ corpus nostrum alunt. Quosdam tamen Medicos negasse, vinum appellandum esse alimentum: hac inductos ratione, quod potus sit. Potus autem alimento sit oppositus. Verum, quod vinum reverà alimentum sit, aliud tamen alio magis, aut minus alat, idem Galenus ibidem varijs vini differentijs declarat. Probat etiam id lib. 2. de alim. fac. cap. 9. quia custodes vinearum, sua in patria, duos menses solis uvīs & ficibus cum modico pane pasti, corpulenti fiunt. Item, quia venatores
carni-

carnibus vulpium autumni tempore usi pingues & obesi evadunt: quoniam illo tempore vulpium carnes ob esum uvarum pinguiore saporioresque existunt. Inde ergo concludit, si uva homines & bruta alunt, quidni & vinum, quod ex illarum succo expressum est, alendi facultatem haberet? Rationes in oppositum allatas nunc omittimus, quia alibi à nobis, in opere scil. de alim. fac. refutatae sunt.

Statuimus ergo, vinum nutrire. An verò plus nutriat, quàm cerevisia, quaritur? Quaestio autem instituenda est in ima specie, & vinum bonum, idque praesertim rubrum & crassiusculum, quod, sicut Galen. lib. 3. de alim. fac. cap. 40. loquitur, generando sanguini est accommodatissimum, ut quod minima egeat mutatione, ut sanguis fiat, cum cerevisia probè cocta, sive triticea sit, sive hordeacea, dummodò ex bono frumento facta sit, comparandum? Respondetur, vinum nutrire citius, propter subtilitatem substantiae: cerevisiam alere plenius, ob causam contrariam, praesertim autem triticeam. Αὐτοψία enim probat, homines cerevisia quotidie & ordinario modo potos, crassiores, corpulentiores, robustioresque esse ὀνοπώτοις. Quemadmodum verò alia cerevisia alia est nutrientior, ita & vinum aliud alio majorem vim alendi obtinet: quemadmodum Galenus loco citato multis vinorum generibus id declarat.

XXIV.

An solum, sive terram mutare in morbis longis sit utile? Utile esse Hippocrates lib. 6. epidem. sect. 5. docet. Galenus comm. 5. in lib. 6. epidem. §. 20. consentit, sive quis navigans, sive curru, aut equo vectus, sive pedester in alienam terram migraverit: & maximè, cum in aërem contraria temperatura discesserit. Contrarium autem vocat, qui non solum regioni agrotantis, sed

etiam ipsi morbo repugnat. Nam si morbus sit humidus, abeundum erit in aërem sicciorē: si siccus, in humidiorē. Eodem modo si calidus sit morbus, in frigidiorē: si frigidus, in calidiorē. Estque eadem ratio etiam in qualitatū conjugationibus. Adhuc verò magis commoda erit hæc aëris mutatio, si pro modo, quo morbus à naturali statu recessit, ad contrarium aërem fiat mutatio. Nam qui morbus paulò est frigidior, aërem quoque paulò mediocri temperie calidiorē postulat: sicq; de cæteris morborum & aëris qualitatibus judicandum. Contraria enim contrariorum sunt remedia: & inter morbum ac remedium, h. e. inter indicans & indicatum, debet esse quædam proportio, ne vel remedium inducat novam intemperiem, si sit justo intensius: vel morbum non tollat, si æquo remissius. Hanc regionem & aëris mutationem Galenus quoque observavit lib. 5. meth. med. cap. 12. ubi scribit, se phthisicos, Romæ degentes, misisse ad Tabias, locum editum, & in colle situm, siccoque aëre gaudentem. Plinius etiam lib. 31. cap. 6. memorat, quosdam olim, qui Φθίσει laborabant, in Aegyptum navigasse.

XXV.

An paracentesis in ea hydropis specie, quæ ascites appellatur, aliquid habeat utilitatis & emolumentum? Distinctè videtur respondendum esse. Nam si venter ob aquæ copiam ad insignem pervenit tumorem, adeò ut diaphragma comprimatur, & inde respirationis emergat difficultas: si præterea remedia ὀδραγωγά parum profecerunt: si vires adhuc constant: si ætas juvenilis adest: si æger adhuc sit εὐσπλαγχνός, talibus præditus visceribus, ut spes esse possit, fore, ut malum cedat, paracentesis ista, sive abdominis apertio, tentari cum fructu potest: ne viscera diutius aquis innatantia prorsus corrumpantur:
dum-

dummodò aqua per vulnus inflictum iteratis emittatur vicibus: & quidem moderata in quantitate. Nam quicumque empyi, aut hydropici uruntur, vel secantur, inquit Hippocrates aphor. 27. sect. 6. si pus, vel aqua ἀθρόως, universim effluxerit, omnino moriuntur. Paulatim autem quod fit, tutum est: ait idem aphor. 51. sect. 2. Quod autem paracentesis utiliter in ascite jam dicto modo descripto administrari possit, experientia docuit: quoniam nonnulli, quibus vel arte, vel sponte, vel ictu casuve apertus fuit umbilicus, aut à latere ejus abdomen sectum, evaserunt, aqua effusa. At si ascites diu duravit, si æger in senili sit ætate constitutus, si κακόςπλαγχνος sit, si vires dejectæ, tunc ob illius votum & desiderium aperiri quidem potest abdomen; sed illum solummodò in finem, ut minus ob distentionem torqueri, liberiùsque respirare valeat: non obstante, quòd sciatur, ægrum neutiquam evasurum.

XXVI.

Quæ causa, quòd multi, qui cæcis laborant hæmorrhoidibus, atrocissimos patiantur cruciatus? Cæcæ hæmorrhoides dicuntur, quæ nihil sanguinis eructant; tument autem, suntq; illarum nunc plures, nunc pauciores: quædam etiam nullum movent dolorem: nonnullæ verò dolorificæ sunt valdè. Non immeritò ergo quaritur, quæ tanti doloris causa sit, cum venæ per se non sentiant? Respondetur, causam esse, quando sanguis copiosus, isq; crassus, ad extremitatem venarum hæmorrhoidalium pervenit, & exitum habere nequit. Tunc enim venæ ipsæ, & partes membranosæ, ac nervosæ, quibus venæ sunt intextæ, vehementer ob copiam & crassitiem sanguinis distenduntur; & quia partes illæ sensus sunt exquisiti, idèò ob hanc continui solutionem summopere dolent: eoque magis,

quando ob dolorem istum etiam inflammatio accessit. Ut plurimum enim dolores acerbos inflammatio sequi solet.

XXVII.

Quomodo vinum dicatur Psalmo 104. cor hominis lætificare? Conservando & augendo calorem: sanguinem bonum generando: spiritus puros & laudabiles procreando: alimenta in bonum succum convertendo: & concocta in corpus distribuendo. Quæ rationes etiam probant, verum esse id, quod vulgò dici solet, vinum lac esse senum. Nam senes caloris auctione, sanguinis bonitate, spirituum probitate, & alimenti laudabili concoctione ac distributione cum primis opus habent.

XXVIII.

Qui potus citius inebriet: & quæ ebrietas duret diutius? Vinum potens & meracum ob vinosorum halituum subtilitatem & levitatem, cerebrum ejusque spiritus & nervos citius invadit: cerevisia ob suorum spirituum crassitiem id facit tardius. Verum ebrietas ex vino contracta evanescit citius, ob suorum halituum tenuitatem: cerevisia ob causam contrariam tardius. Acutior quoque dolor est à vino obortus: estque punctorius & lancinans: gravativus magis is est, qui à cerevisia inductus, propter causam modò dictam, ipsam videlicet crassitiem, illius præsertim cerevisiæ, quæ ex tritico parata.

XXIX.

An rectè dicat Hippocrates libro de aëre, aquis & locis, populos septentrionales edaces esse (ἐδοδὲς καὶ πολυβόρως) non autem bibaces, πολυπότας? Videtur rectè judicare. Nam cum plurimum habeant caloris, plurimo etiam opus ipsis est alimento. Calorem autem uberius alimentum requirere, probari potest ex aphor. 14. & 15. s. i. Hipp. In illo enim dicitur, eos, qui adhuc crescunt, quales

quales sunt pueri, plurimum habere calidi nativi. Proinde, cum copioso egeant alimento, abundè ipsis suppeditare oportet, quoniam corpus eorum alioqui consumitur. In senibus verò parum inest caloris. Paucis propterea egent succendiculus: quia exiguus ignis fomitis extinguatur multitudinem. In hoc verò idem exemplo veris & hyemis confirmatur. Illis enim anni temporibus ventres naturà sunt calidissimi. Ideoque etiam plus cibi per illa dare oportet: quod Hippocrates ex abundanti etiam exemplo athletarum confirmat, qui & ipsi plenius alendi sunt, ob calorem internum crebris exercitijs auctiorem redditum. Quod autem nostro seculo populi septentrionales non solum multum comedant, sed etiam strenuè bibant, &, ut Propheta Esaias cap. 5. loquitur de Iudæis, potentes sint ad bibendum vinum, ac viri fortes ad miscendam ebrietatem, necessitatus non est, sed prava voluntatis, & pessimæ consuetudinis: quibus DEVS OPT. MAX. per eundem Prophetam gravissimas comminatur pœnas: & per D. Apostolum Paulum 1. ad Cor. c. 6. ebriosos, lurcones, beluones & gurgites ex regno cœlorum excludit.

XXX.

Utra homini nocentior, fames an ingluvies, sive voracitas? Utraque pessima est, juxta aphor. 4. sect. 2. Hippocratis, non satietas, non fames, neque aliud quicquam, quod Naturæ modum excedit, bonum. Item, studium sanitatis est, non repleri & satiari cibo: lib. 6. epidem. s. 4. Item, ubi præter naturam copiosior cibus est ingestus, morbum creat: aphor. 17. sect. 2. Item, labores, cibi, potus, somnus, res venerea, omnia mediocria sunt o. lib. 6. epid. sect. 6. Item, omne nimium Naturæ inimicum, aph. 51. s. 2. Ratio est, quia, inquit Galenus in comm. Natura consistit in mediocritate. Itaque non immeritò nimium quod
est

est Natura inimicum est, quoniam τὴν συμπερίαν destruit, ipsiusque animalis φύσιν, consistentiam, dissolvit. Verum quæritur, utra sit noxia magis, fames an voracitas & heluatio? Videtur hæc posterior. I. quia plura infert corporis vitia. Obruit enim calorem, obstructions parit, cruditates gignit, vasa oppilat, febres accendit putridas, scabiem, ulcera & cachexiam inducit, &c. II. quoniam illius incommoda ægrius tardiùsque curantur, quàm famis. III. quia voracitas & ingluvies nunquam neque sanitatis, neque morbi tempore prodest. Nulla contrà res magis laborantem adjuvat, quàm tempesteria à cibo abstinencia, inquit Cornelius Celsus lib. 2. cap. 2. Et lib. 3. cap. 2. scribit, omnium optima esse quietem & abstinenciam: hancque solam sine ullo periculo mederi. Propterea Hippocrates aphor. 20. sect. 1. hortatur Medicum, ne dùm xgίς sit, & quidem αγρίως, sufficienter, agro aliquid vel cibi, vel potus, vel medicamenti exhibeat, sed quiescat, ne Naturam suo in officio impediat. Aphor. 11. & 19. s. 1. precipit, ut in februm paroxysmis à cibatione absteatur. Aphor. 8. sect. 1. vult, ut in morbi vigore cibo interdicator plenior, sed tenuissimus præscribatur victus, h. e. vel nullus, vel parvissimus. Idemque mandat in morbis peracutis aphor. 7. sect. 1. Denique aphor. 59. s. 7. monet, corporibus humida carne præditis, perferendam esse famem, eò quod fames corpora siccet: & quod contraria contrariorum sint remedia. Humida autem corpora fames succat, sed per accidens solum, inquit Galenus in comment. Nam si quid à corpore defluat, nec ab alimento suppleatur id, quod est evacuatum, necesse est, ut corpus siccius evadat. In cuiusque enim animalis corpore prius illæ partes absumentur, quæ humidiores sunt. Defluxus quippe hanc ob causam fit, quoniam corpus extenuatur, & in va-

pores resolvitur: idque duabus de causis, extrinsecus quidem ab aëre ambiente: intrinsecus autem à calore nativo, teste eodem. Verùm obijci posset, animalia quaedam per hyemem in latibulis delitescere, nihilque cibi assumere, & tamen eo tempore evadere pinguiora: id quod de muribus montanis, qui mures alpini, quod in Alpibus nascantur, & marmotæ dicuntur, est notissimum. Nec ignotum etiam de gliribus, de quibus Martialis scriptum reliquit, quòd ipsis tota hyems dormiatur, quòdque eo tempore pinguiiores sint, & tamen non nisi somno alantur. Sed Galenus loco citato respondet, causam esse, quòd neque foris calefiant, neque intus: ac ob id nihil prorsus, vel parum admodum dissolvantur. Unde fit, ut quadam illorum, ne quidem ullo egeant alimento, nonnulla verò prorsus pauco, vel etiam minimo.

XX XI.

An principalia membra confortata reliqua etiam membra confortent? Janus Damascenus aphoris. 127. affirmantem defendit: & sanè non absque ratione. Principalia enim membra, utpote cerebrum, cor, & hepar, totum corpus regunt atque gubernant. Cerebrum per spiritus animales facit, ut partes sentiant & moveantur. Curat quoque, ut principes functiones obiri queant. Cor per spiritus, sanguinem, & calorem vitalem partes quasi vivificat, à putredine illas præservat, & ut suas exercere actiones queant, efficit. Hepar per sanguinem à se genitum corpus alit: cordi illum ex parte communicat, ut ex eo vitalis procreetur sanguis. Mittit quoque ad partes generationi dicatas sanguinem, ut ex illo semen nascatur, & speciei procuretur propagatio. Principalibus partibus non immeritò adjungi potest Ventriculus, cujus concoctio si feliciter non succedat, neque reliqua concoctiones felicem

habere successum possunt. Hinc illud Hippocrateum lib. 6. epidem. sect. 3. ἡ κοιλίης νάρκωσις, ἡ τῶν ἄλλων σύγχυσις, ἡ τῶν ἀγγείων ἀκαθαρσίη, h. e. ventris segnities omnium facit confusionem, & vasorum impuritatem. Est enim Quinti Sereni de sententia instar regis, qui omnes corporis partes fovet, alit, atque sustentat: non immediatè quidem, attamen mediante sanguine, qui ex illius chylo gignitur. Quare si membra ista principalia rectè se habeant, sintque confortata, rationi consentaneum est, illa quoque reliquas partes confortare. Confortantur autem partim per cibaria, quæ sint odoris boni, & temperata: authore eodem Damasceno aphor. 139. partim per remedia leniter adstrictoria, fragrantem spirantia odorem, & temperatura vicina, authore eodem aphor. 22.

XXXII.

An aliquod alimentū cibi & potus possit habere rationem? Omnino: verum hoc modo, quòd aliud magis sit cibus, quàm potus: aliud magis potus, quàm cibus: aliud cibus tantum, nō autem potus: ita ut famem quidem sedet, sitim autem neutiquam compe scat: imò illam potiùs excitet & augeat. Dicta hæc exemplis illustranda sunt. Juscula, sive brodia carniū gallinarū, caporum, aut boum, & cibi sunt, quia alunt, quod in multis apparet egrotantibus, qui præter brodia nihil assumere possunt: & potus sunt, quoniam sua actuali humiditate sitim delent. Idem faciunt contusa, destillata, & fructus æstivi, atq; autumnales, qui succulenti & humidi: ut fraga, cerasa, pyra, poma, pepones, uva &c. Idem quoque præstant vinum & cerevisia, ut experientia testatur. Quæ solida sunt, sicca & dura, sitim non tollunt, alere tamen possunt: ut panis & carnes animalium domesticorum & ferorum. Sitim autem excitant & augent, quæ sale sunt condita, vel aromatibus valdè imbuta: velut &

carnes

carnes, & pisces marini, qui exiccati, ut fustibus postea percutiendi sunt, elixandique, quò esui apti fiant. Nutrientissimæ sunt carnes: minùs pisces: minimè omnium fructus fugaces. Medium tenent pulticula ex hordeo, oryza, amylo, pane siligineo, vel similagineo, qui etiam simula-ceus vocatur, græcè σιμιδάλιτης: prior autem σιλιγνήτης, confecta.

XXXIII.

Utrius tolerantia facilior, famæ an sitis? Distinctione hic est opus complexionum, ætatis, regionis, anni temporum. Phlegmatica complexio, quæ frigida & humida, famem & sitim ferre potest tolerantius, quàm cholericæ, quæ calida & sicca. Ætas juvenilis plus & cibi, & potus postulat, quia calida & sicca. Regio æstiuosa siticulosos reddit incolas, minùs voraces, quàm frigida. Aestivo tempore etiam minùs comedunt homines, plus autem bibunt, quàm hyberno. Ex quibus apparet, sitim tolerari agrius, ubi calor & siccitas dominantur: facilius, ubi frigus & humiditas præponderant. Famem ferre possunt γέροντες, senes, & phlegmatici: minùs, ut Hippocr. aph. 13. sect. I. loquitur, οἱ καθεσκηκότες, qui constantem agunt ætatem: adhuc minùs μερᾶκια, adolescentes: minimè omnium παῖδις, pueri: atque inter eos maximè, qui sunt προθυμότεροι, acriore & vividiore ingenio præditi.

Doctissimo

Domino Respondenti

χαίρειν.

VITA hominis brevis est: Ars contra longa medendi:
Est etiam volucris, præcepsque Occasio valdè:

Iudi-

Iudicium quoque difficile: Experientia eorum,
Quæ non sunt nobis sat cognita, plena pericli.
Sic etenim Hippocrates, Medicorum magnus Apollo,
Nos monuit: monitoque suo monstrare volebat,
Quàm sit difficilis Medicina, ususque medendi.
Idcirco quisquis studet illam noscere, multa
Perpeſsum eſſe decet, ſudâſſe, & frigora sæpè
Suſtinuiſſe: Deus quoniam ſua munera nulli
Largiri facilè duro ſolet absque labore.
Namquæ laborandum eſt, & ſupplique corde petendum,
Ut noſtris placidam adſpiret conatibus auram.
Quapropter cum tu Medicinæ acquirere finem
Exoptes, G U D E N E, tibi benè conſulis, omnem
Quodd lapidem moveas, & quodd fundamina ponas,
Ad ſolidam quæ te Medicinæ cognitionem
Cum laude egregia certò deducere poſſunt.
Quodſi, ut cœpiſti, cupidè perrexeris, artis
Participem finis te ex voto credo futurum:
Et curaturum languentia corpora recta
Cum ratione, velut Medicum decet arte fideque
Ornatum, quæ ſunt inſignia dona medentum.

Melchior Sebizius, D.

F I N I S.

